

รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

The Model of Non-formal Education System of Ban Nong Mae Taeng School (Thammasart-ASA) under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1

ดร.สุบัน พรเวียง*

Dr.Suban Pornwiang

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 วิธีดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) 2) การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) 3) การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) และ 4) การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) พบว่า โรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดการศึกษานอกระบบ ยังไม่เป็นปัจจุบัน การประสานงานที่ไม่ชัดเจน และปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน ควรกำหนดเป้าหมายรวมถึงแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบให้ชัดเจน โดยประกอบด้วย ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) คณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน 2) นักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน 3) หลักสูตรการศึกษานอกระบบในโรงเรียน องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การดำเนินงาน และ 2) การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านโอกาสการได้รับการศึกษา และ 2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา และองค์ประกอบที่ 4 ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า 1) การปฏิบัติงานตามรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ทั้งด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ผลผลิตของการจัดการศึกษา

*ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) สพ.กำแพงเพชร เขต 1

นอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ ด้านโอกาสทางการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน ปีการศึกษา 2554-2556 ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน ด้านคุณภาพทางการศึกษา พบว่า นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 31.55 ส่วนผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า รูปแบบที่ใช้มีความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุมและความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน / รูปแบบ

ABSTRACT

The objective of the study was to develop the model of non-formal education system in school of Ban Mae Taeng School (Thammasart-asa) under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1. The research methodology consisted of 4 steps e.g. 1) studying the problem, need and guideline of model of non-formal education system in school 2) constructing the model of non-formal education system in school e.g. drafting the model of non-formal education system in school 3) trying out the model of non-formal education system in school 4) evaluating the model of non-formal education system in school. Mean, standard deviation and content analysis were employed in the study. The findings were as follows; 1. The result of the problem, need and guideline of model of non-formal education system in school found that the important problems were e.g. Ban Mae Taeng School did not have the clear goals, promotion and participation of other parts. The information management of non-formal education system was not updated, the evaluation, follow up did not operate continuously and the result of the assessment was not employed. The result of the need of non-formal education system in school of Ban Mae Taeng School (Thammasart-asa) revealed that Ban Mae Taeng School (Thammasart-asa) should set the aim and guideline of non-formal education system apparently, promote the participation with other parts, develop the information, guideline, and evaluation clearly. The school required the participation from every part and the support for sufficient budget. 2. The result of constructing the model of non-formal education system in school found that the model of non-formal education system in school consisted of 4 components e.g. 1. Input aspect; 3 sub-components 1) the school board of non-formal education system in school 2) curricular documents such as non-formal education system curriculum 3) students tending to drop out 2. Procedural aspect consisted of 2 sub-components 1) PDCA e.g. planning, doing, checking, acting and participating 2) Learning management e.g. learning by yourself, learning by doing, learning by group process, learning by project, learning by Thai wisdom 3. Output aspect consisted of 2 sub-components 1) education opportunity e.g. zero drop out 2) education quality e.g. learning skill, life skill and work skill 4. Achievement condition; the result of the suitability of the model of non-formal education system in school found that it was the most suitable and possible. 3. The result of trying out the model of non-formal education system

in school found that 1) the operation based on the model of non-formal education system in school; input aspect, procedural aspect, output aspect and achievement condition were at a high level 2) the output of management of non-formal education system in school e.g. the number of the students tending to drop out in academic year 2011, 2012 and 2013 was zero. The education quality found that the students' learning skill, life skill and work skill were better at 31.55 %. 4. The result of evaluating the model of non-formal education system in school found that the employed model was beneficial and precise at the highest level and the related people for the management of non-formal education system in school were satisfied at the highest level.

Keywords: Non-formal education system in school / Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทยทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ และการจัดการศึกษาจะต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อประชาชน โดยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อทุกคน (Education for All) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 1) ซึ่งเป็นไปตามแนวทางพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า

"การศึกษานั้นเป็นเรื่องของทุกคน และไม่ใช่ว่าเฉพาะในระยะหนึ่ง เป็นหน้าที่โดยตรงในระยะเดียวไม่ใช่ อย่างนั้น ตั้งแต่เกิดมาก็ต้องศึกษาเติบโตขึ้นมาก็ต้องศึกษา จนกระทั่งถึงขั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษา อย่างที่ท่านทั้งหลายกำลังศึกษาอยู่ หมายความว่าการศึกษาที่ครบถ้วน ที่อุดม ที่บริบูรณ์ แต่ต่อไปเมื่อออกไปทำหน้าที่การงาน ก็ต้องศึกษาต่อไปเหมือนกัน มิฉะนั้นคนเราก็อยู่ไม่ได้ แม้จบปริญญาเอกแล้วก็ต้องศึกษาต่อไปตลอด หมายความว่า การศึกษาไม่มีสิ้นสุด" (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, พระบรมราโชวาท, 20 เมษายน 2521)

นอกจากนี้การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 15 ยังได้ระบุว่าสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้โดยสามารถเทียบโอนผลการเรียนที่นักเรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม จากความสำคัญดังกล่าว หน่วยงานทางการศึกษาหรือสถานศึกษาจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้เป็นตามจุดมุ่งหมายและหลักการที่กล่าวข้างต้น โรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งรับผิดชอบและสร้างโอกาสในการจัดการศึกษาตั้งแต่ในระดับก่อน ประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาตลอดชีวิต การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม มีการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง

ปัญหาธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม มุ่งสร้างพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และพัฒนาความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของนักเรียน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง แต่เนื่องจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดผลกระทบและปัญหากับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยข้อมูลจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) พบว่า ปัญหาที่สำคัญก็คือการออกกลางคันของผู้เรียนซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยปีการศึกษา 2551 มีจำนวนผู้เรียนที่ออกกลางคันและไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 5 คน ปีการศึกษา 2552 จำนวน 7 คน ปีการศึกษา 2553 จำนวน 9 คน และเมื่อศึกษาถึงสาเหตุของการออกกลางคันของผู้เรียนจากระบบช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียน พบว่า มีสาเหตุดังนี้ 1) ครอบครัวยากจนขาดแรงในการทำมาหากิน เด็กต้องออกไปทำงานหรือหยุดเรียนบ่อยเพื่อไปช่วยพ่อแม่ทำงานและรับจ้างจนทำให้เรียนไม่ทันเพื่อนและทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในด้านการเรียน 2) ปัญหาด้านพฤติกรรมส่วนตัวของผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องในเรื่องคู่วัยเรียนจนนำไปสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การทะเลาะวิวาท ฯลฯ 3) ปัญหาด้านการเรียนของผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำและมีความถนัดในด้านทักษะอาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ได้ตระหนักถึงวิธีการสำหรับการแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยสามารถที่จะเรียนที่ใดก็ได้โดยไม่ต้องมานั่งเรียนในห้องเรียนของโรงเรียน แต่ยังคงสภาพความเป็นนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้นักเรียนที่ประสบปัญหาต่างๆ ได้เรียนและพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล

จากสภาพความจำเป็นและหลักการในการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะและปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนได้ตระหนักและมีความประสงค์จะสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ขึ้นเพื่อสร้างโอกาสสำหรับนักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และมีรูปแบบการแก้ไขปัญหาสำหรับนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล ซึ่งจะทำให้นักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคันสามารถเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตงฯ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตงฯ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตงฯ
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตงฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน คณะครู จำนวน 8 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนฯ จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 46 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 12 คน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ คณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน จำนวน 7 คน และนักเรียน จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 31 คน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ คณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน จำนวน 7 คน คณะครู 5 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 24 คน และนักเรียน จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 60 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมระดมความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และแบบตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของคณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน แบบบันทึกจำนวนนักเรียนที่ออกกลางคัน (Zero drop out) แบบประเมินทักษะอาชีพ (Work skill) แบบประเมินทักษะชีวิต (Life skill) และแบบประเมินทักษะการเรียนรู้ (Learning skill)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ แบบบันทึกการประชุมพิจารณาและแบบประเมินความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุมและความพึงพอใจของรูปแบบฯ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ผู้วิจัยจัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการในการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตงฯ และบันทึกการแสดงความคิดเห็นตามประเด็นซึ่งเป็นองค์ประกอบของร่างรูปแบบฯ และหาแนวทางโดยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ผู้วิจัยจัดประชุมยกร่างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ และจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของคณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลการดำเนินงานด้านผลผลิตด้านโอกาสทางการศึกษาและด้านคุณภาพทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการจัดทำประชาพิจารณ์รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (MEAN) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (STANDARD DEVIATION) แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์เนื้อหา (CONTENT ANALYSIS) แปลผลการดำเนินงานด้านผลผลิตตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

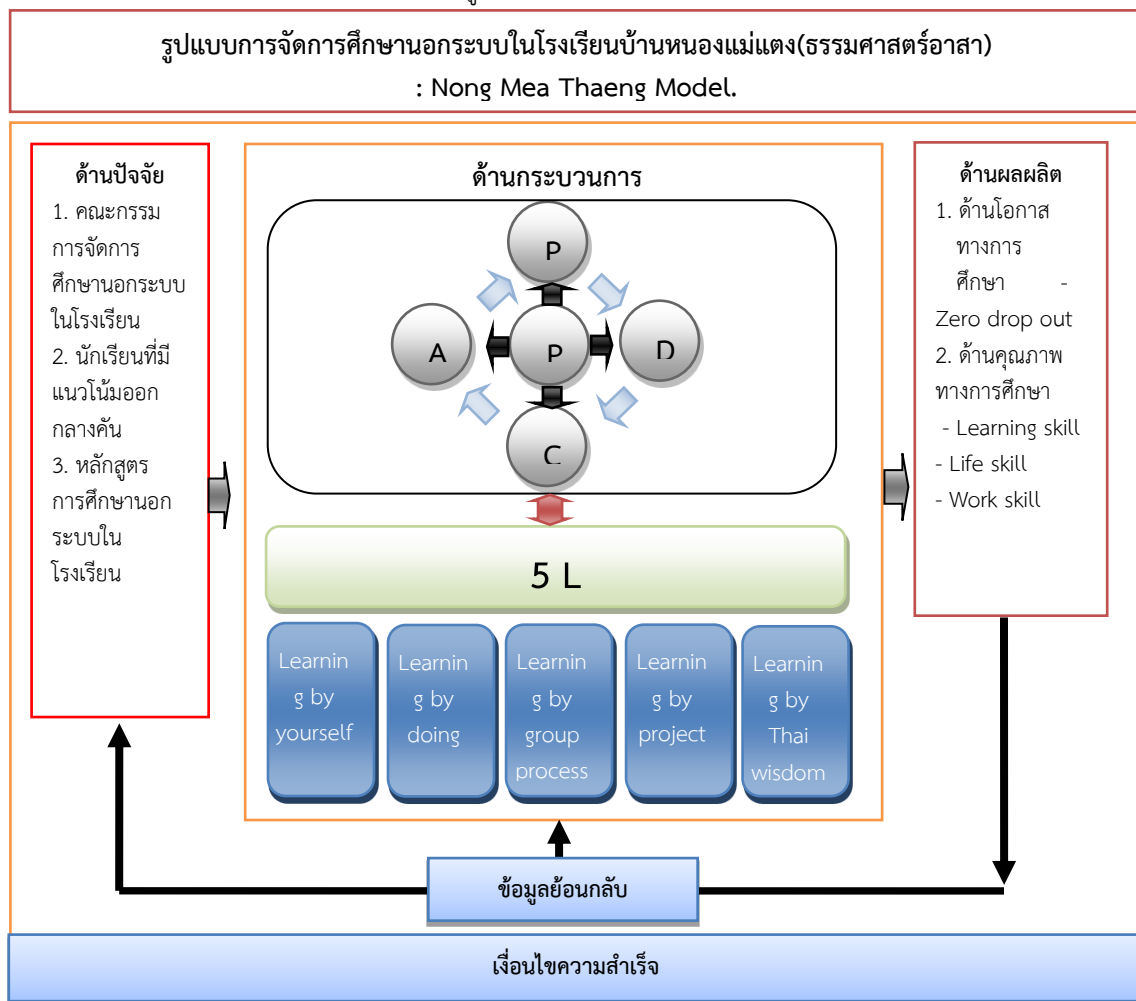
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครบคลุมและความพึงพอใจ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) พบว่า สภาพปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดการศึกษานอกระบบ ยังไม่เป็นปัจจุบัน การประสานงานที่ไม่ชัดเจน และปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน ผลการศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนของโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) พบว่า โรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ควรกำหนดเป้าหมายรวมถึงแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบให้ชัดเจน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การนิเทศติดตามให้มีความชัดเจน การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอและควรมีรูปแบบการดำเนินงานสำหรับการจัดการศึกษานอกระบบที่ชัดเจน ที่ควรประกอบด้วย ด้านปัจจัย ได้แก่ 1) คณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน 2) นักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน 3) หลักสูตรการศึกษานอกระบบในโรงเรียน ด้านกระบวนการ ได้แก่ 1) การดำเนินงาน มีขั้นตอน การวางแผน (PLANING) การดำเนินงาน (DOING) การติดตาม (CHECKING) การปรับปรุง (ACTING) 2) การจัดการเรียนรู้ และ ด้านผลผลิต ได้แก่ 1) ด้านโอกาสการได้รับการศึกษา และ 2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา)

มีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านปัจจัยนำเข้า มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ 1) คณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน 2) นักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน 3) หลักสูตรการศึกษานอกระบบในโรงเรียน องค์ประกอบที่ 2 ด้านกระบวนการ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) การดำเนินงาน (2PDCA) ได้แก่ การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Doing) การติดตาม (Checking) การปรับปรุง (Acting) และการมีส่วนร่วม (Participating) 2) การจัดการเรียนรู้ (5 L) ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (learning by yourself) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (learning by doing) การเรียนรู้ด้วยการพบกลุ่ม (learning by group process) การเรียนรู้ด้วยโครงงาน (learning by project) 5) การเรียนรู้จากภูมิปัญญาไทย (learning by Thai wisdom) องค์ประกอบที่ 3 ด้านผลผลิต มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ด้านโอกาสทางการได้รับการศึกษา ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่ออกกลางคัน (Zero drop out) 2) ด้านคุณภาพทางการศึกษา ได้แก่ นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ (Learning skill) ทักษะชีวิต (Life skill) และทักษะอาชีพ (Work skill) และองค์ประกอบที่ 4 ด้าน

เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ในภาพรวมและรายองค์ประกอบมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และผลผลิตจากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ 1) ด้านโอกาสทางการศึกษา พบว่า ระหว่างปีการศึกษา 2551-2556 โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนออกกลางคันลดลง และระหว่างปีการศึกษา 2554- 2556 ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน ด้านคุณภาพทางการศึกษา พบว่า นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ (Learning skill) ทักษะชีวิต (LIFE SKILL) และทักษะอาชีพ (WORK SKILL) อยู่ในระดับดีขึ้นไป รวมปีการศึกษา 2555-2556 คิดเป็นร้อยละ 31.55

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องครอบคลุมและความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า โรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ขาดการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการจัดการศึกษานอกระบบ ยังไม่เป็นปัจจุบัน ฯลฯ ทั้งนี้อาจจะเกิดจาก การจัดการศึกษานอกระบบซึ่งโรงเรียนฯ กำลังดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 15 และการจัดการศึกษานอกระบบนั้นเป็นเรื่องใหม่สำหรับโรงเรียน ที่อาจจะคุ้นเคยเฉพาะการจัดการศึกษาในระบบเท่านั้น จึงทำให้ประสบกับปัญหาหลายๆ ประการในการจัดการศึกษาเนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบ จึงทำให้ประสบกับปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียน พบว่า ควรมีรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนที่เป็นระบบ ซึ่งจะทำการดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ สามารถติดตามตรวจสอบและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความหมายขององค์ประกอบที่ไว้ให้โดยบาร์โด และฮาร์ดแมน (Bardo and Hartman, 1982, pp. 70-71) ว่าการที่จะระบุว่ารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จะประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ ซึ่งจะจัดกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้นต่อองค์ประกอบที่ดีจะทำให้การทำงานเกิดความชัดเจน ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจจะเกิดจากรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ เป็นกระบวนการบริหารงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีระบบมาเป็นหลักในการพัฒนา ซึ่งทำให้สามารถอธิบายโครงสร้างของรูปแบบตั้งแต่องค์ประกอบหลักไปยังรายละเอียดขององค์ประกอบย่อยที่สามารถนำไปใช้สำหรับการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดของทิตานา แชมมณี (2545, หน้า 218) ที่ได้กล่าวว่ารูปแบบเป็นแผนภาพเพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของศิริชัย กาญจนวาสี (2547, หน้า 46) ที่กล่าวว่ารูปแบบเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่ปฏัตถหรือการปฏิบัติได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของจินทรานี สงวนนาม (2551, หน้า 93-94) ที่ได้กล่าวถึงหลักการและแนวคิดของทฤษฎีระบบ ไว้ว่า แต่ละ

องค์ประกอบของระบบจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ ด้านความคิดเห็นของคณะกรรมการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า มีการปฏิบัติในภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลผลิตจากการทดลองรูปแบบฯ ด้านโอกาสทางการศึกษา พบว่า ไม่มีนักเรียนออกกลางคัน ด้านคุณภาพการศึกษา พบว่า นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้ (LEARNING SKILL) ทักษะชีวิต (LIFE SKILL) และทักษะอาชีพ (WORK SKILL) อยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละ 31.55 ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่า การจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนที่มีแนวโน้มออกกลางคัน ได้มีทางเลือกที่จะรับบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของตนเองและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ มีวิธีการจัดการเรียนรู้ 5L ที่หลากหลายสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน และผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ พบว่า มีความเป็นประโยชน์และความถูกต้องครอบคลุม และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่า การดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดไว้ในรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนฯ เป็นการจัดการศึกษาาร่วมกันของคณะกรรมการที่มีภาคีเครือข่ายมาจากบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบฯ จึงทำให้เกิดความตระหนักและเข้าใจอันดีต่อกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัมพร พงษ์กัสนนันท์ (2550, หน้า บทคัดย่อ) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ควรเน้นการประสานงานและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.2 รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง(ธรรมศาสตร์อาสา) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบต้องมีความมุ่งมั่น เสียสละให้ความสำคัญกับการบูรณาการด้านการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพสูงสุดของผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาการยกระดับคุณภาพของผลผลิตตามรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนบ้านหนองแม่แตง (ธรรมศาสตร์อาสา) เพื่อให้เกิดผู้เรียนเกิดคุณภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2551). แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์.

ทิศนา แคมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. 2521. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น** วันที่ 20 เมษายน 2521.ขอนแก่น : ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). **ทฤษฎีการประเมิน**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร พงษ์กัสนานันท์. (2550). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต**. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bardo, J.W. and Harman, J.J. (1982). **Urban society : A systematic introduction**. N.P.: n.p.